

leti vročina pritisne, se začnejo ravno v tistih celicah, v katerih je cvetlični prah, nekake ostudne pajčevine kazati, in črviči se izležejo. Ker se pa ravno v tistih celicah, v katerih je cvetlični prah, črvi izležejo, je to očitno znamenje, da čebele poleti s cvetličnim prahom vred tudi veliko črvice zalege v panjeve nanosijo. — Ko se črviči izležejo, sat za satom napadejo, zato, ker eden na drugem leže, in čez malo časa so vsi satovi s pajčevino prepreženi, polni ugnjusnih črvov in veš, tako, da se mora vsakemu človeku studiti, tak méd le pogledati, še veliko bolj pa, ga zavživati.

Koliko boljši so tedaj zopet v tem oziru novi Kranjski panjevi, ker si čebelar tako lahko najlepši méd v satovji pridobi, pa tudi tako lahko nepoškodovanega ohrani, ali pa tudi po svetu razpošilja!

(Dalje prihodnjič.)

Šolske stvari.

O razstavi učnih pomočkov

za ljudske in meščanske šole v Gorici.

O tej zanimivi razstavi smo izvedeli to-le: Razstava prizadene gotovo znamenite stroške. Da se za te stroške kolikor toliko denarja nabere, kakor tudi za napravo posebnega zaloga v podporo ubogim dekletom, ki se pripravljajo za učiteljstvo, določile so šolske oblasti, da bodo vsi, ki pojdejo razstavo gledat, plačevali vstopnino, in sicer prvi dan (12. oktobra t. l. ob 10. uri dop.) 30 krajc., drugi dan 20, tretji in naslednje dni pa le po 10 krajc. Če kdo v omenjeni dobrotni namen kaj več podari, bode se njegovo imé priobčilo ter naznanilo deželnemu šolskemu svetovalstvu in ravnateljstvu c. kr. izobraževališča za učiteljice. — Učitelji in učiteljice iz domače dežele bodo smeli vsak čas brezplačno hoditi k razstavi; učitelji iz drugih dežel pa bodo morali izkazati, da so res učitelji, ako bodo hoteli razstavo brezplačno ogledovati.

Národno blago.

Prislovice in reki iz Istre.

Zapisal J. V. *)

Otrok na mater gleda (od nje se uči).

Nejedavke, nepijavke debele rjavke (skrivši jedevajo in pijejajo).

Vino tretjega lista (tri leta staro), četrtega itd.

Lahka skuža (izgovor) pole dobrega muža (rečevajo žene).

Tovari (osli) nisu hodili na nebo, da bi znali za daž (se reče, ako kdo praša: bo li dež ali ne).

Da bi šenci (uši) na tebi od glada pogibali!

Ki bi mu do repa dosel (se reče prevzetnemu).

Bolje da sam kačku rodila, nego tebe (rečevajo matere porednemu si otroku).

Nebudi primera, ili tamo mu budi (se reče govoreč o kakošni veliki rani).

Nebi dal Bogu kamik, da vragu glavu razbije (se reče od lakomnega).

Nebiš dal Bogu soli? Odgovor: bim je dal, da ti pamet nasoli.

Nezabi ča imaš reči (reče, kdor kemu govor pregovori.)

Da morem, bim ga pod svojo kožu skril od pogibeli (takoga ljubim).

*) Hvala lepa!

On se oholi, kao pas s zgorelom nogom (se reče na onega, kdor se brez vzroka uzvišuje.)

Zvrlenac — nadulac, rožič na češpi, slivi itd.
Štrama, lojtra za voz.
Keljac, dremelj dreva.

Ozir po domovini.

Vrh Krima.

Najviši hrib v Ljubljanski okolici, ki ga vidiš iz mnogih krajev mesta, zunaj mesta pa skoro od vseh strani, kamor greš, je Krim, okoli 3500 čevljev visok, mejač velicega ljubljanskega mahú in starodavni čuvaj ostankov stavb na koléh.

Ker se ne spominjam, da bi bil že kje bral popis kacega túrista o Krimú, se je vzbudila misel v meni, da morebiti komú vstrežem s popisom hodá na Krim.

Misel, pohoditi očaka zablatnih višin, sprožil je prvi naš hribolazec g. Franjo Kadilnik. 19. septembra v jutro zbere se nas tedaj družbica šesterih pri zidanem mostu na dolenski cesti namreč g. Fr. Kadilnik in še 3 drugi uradniki banke Slovenije (gospodje Kern, Hanuš, Močnik), g. Jak in pisavec teh vrstic. Ob 6. uri se odpeljemo po Ižanski cesti ter pri 118. telegrafnem kolu malo postojimo ogledovaje kraj zgodovinsko znamenitih stavb na koléh, kjer pa nismo družega videli nego ob obéh stranéh ceste razbrskana tla in leseno kočico stražnika, zraven pa na obeleni smreki več zastav, katerih barve pa zarad pregoste megle nismo mógli prav razločiti. Ob sednih dospemo na Ig, kjer se v Merčnikovi gostilni ustavimo. Tú se nam pridruži še Ižanski učitelj g. Govekar, da nas je bilo skupaj 7. Vodnika smo lahko dobili, ker je bila nedelja in so bili ljudje tudi iz vasi pod Krimom pri prvi maši na Igu. — Ob osmih jo odrinemo iz Iga (Stúdenca) v Vrbljene in tú počakamo četrť ure, da je naš vodnik Grmek (po domače Mikš), precej zgovoren kmet iz Vrbljen, na svojim domú h. št. 40. malo pokosil („zajutroval“). Med tem je solnce jako gosto jutranjo meglo predrlo in nastalo je najlepše jutro in jedva dober streljaj pred nami se nam razkrije v najčistejem zraku strmi — Krim. Blizo 9. ure pride vodnik od kosila, potrese češpljo, naveže za žejo češpelj v ruto, in hajd na višavo! Kratka po črez Mikševo polje pripelje nas v znožje hriba.

(Konec prihodnjič.)

Politične stvari.

Kakošen bode konec ustaje Ercegovincev in Bosnjakov?

Majhni deželi ste Ercegovina in Bosna in revna je slovanska raja; al tako srčno se boruje za svojo vero in osvobodenje iz jarma turškega, da iz potokov prelite krvi doide jej konečno vendar rešitev.

Konečnega tega izida pa se je nadjati iz dveh razlogov, ki sta: junaški boj ustajnikov in pa simpatije narodov večine Evropejske. To dvoje je vzrok, da se začenja tudi diplomacija že nekako drugače sukati in vzlasti potem, kar je Angleška vlada po svojem poročniku Elliot-u v Carigradu dala druge strune napeti proti vladi turški, enake tistim, kakoršne je nekđaj ruski poročnik Menčikov nategnil proti njej. Pravični reči je nazadnje vendar-le zmaga gotova, in če je kak upor na svetu upravičen, bogme, da je upor slovanskih kristijanov mahomedanskemu barbarstvu.

izvé, kar mu je vedeti potreba, da postane to, kar kaže naslov te knjige: umen kmetovalec.

In zato pozdravljamo prof. Povšetovo knjigo s tistim veseljem, s katerim čestitamo vsacemu slovenskemu pisatelju, ki pripomaga k napredku kmetijstva, ki je glavni steber blagostanja naše domovine, kajti revež kakoršnega koli stanú, že po starodavnem pregovoru Rimljanov „pauper ubique jacet“, nima nikjer veljave, in resnično je to, kar je, čeravno sam sloveč vojskovodja, rekel nadvojvoda Karol Avstrijski, da „najlepše z m a g e so brez ugovora one, ki si jih človeški um priborí od zemlje.“

Dr. Bleiweis.

Slovstvena drobtinica.

Opomnja v čas.

Po slovenskih časnikih namreč v poročilih z jugoslovanskega bojišča zdaj pogostoma čitamo imena krajev napačno pisana in sklanjana.

Tako čitamo na pr. v Trebinjah, v Cetinjah, kakor da bi taka imena bila množnega števila, kar niso. Trebinje, Ljubinja, Nevesinje, Cetinje so neutra in tedaj singul., torej treba pisati: v Trebinju (ali Trebinji), Ljubinju, na Cetinju itd.

Druga napaka je zopet ta, da se hrvaško-srbska imena moškega spola na -ac (= slov-ec) sklanjajo tako, kakor bi a bil trden, ko je vendar gibljiv, ter pišejo nekateri: iz Stolaca, Žabaca, Kragujevaca, na Jastrebacu itd. namesto edino pravih iz Stolca, Žabca, Kragujevca, na Jastrebcu itd.

Prav za to, da bi takih napak ne bilo, priporoča se ta imena po slovenski že v nominativu pisati na -ec, torej: Stolec, Žabec, in so tako tudi pisana v zemljevidih slovenske Matice. To se ve da takemu, ki besedo „vstanek“ sklanja: vstanek, vstaneka, — kakor smo nedavno čitali — takemu tudi to ne bi pomagalo!

Takisto se piše tudi „Nikšiči“, in ne: Nikšiče, v nominativu; tudi se bolje slovenščini prilega: Hercegovina, nego Ercegovina, kakor že Vuk to besedo le pod H tolmači, in ne pod E.

Okolnost ta, da z novinarstvom baveč se Slovenec zapiše „iz Stolaca“, odkriva nam drugo neveselo resnico, da hrvaško-srbskih listov nič ne čitamo, ker bi sicer to pomoto kmali spoznali.

Politične stvari.

Nauk — za ministra nauka.

Bismark mora res veliko veselje imeti nad svojimi mameluki, ki za Prusijo neutrudljivo v Avstriji delajo propagando. Povsod ima nastavljene svoje pionirje, ki vedó, za kaj delajo; je pa tudi družih strežnikov dovolj, ki ne vedó, v čegar službi so. Škandali v Gradcu pri poslednjem zboru nemških naravoslovcev so temu živa priča. Isto take demonstracije so se, kakor Česki časniki z lojalno nevoljo pripovedujejo, godile v Brnu, kjer ste z vrha nove c. kr. colnije vihrali dve veliki novonemški — pruski zastavi. V Črnovicah pa, ko so prve dni t. m. slovesno odpirali novo nemško vseučilišče, so isto demonstracijo nameravali vseučiliščni dijaki, podkurjeni za ono Nemčijo, katera hoče svoje perute raztegniti čez take dežele, kjer le kopica ljudi nemški jezik govori. Telegram iz Črnovic od 5. dne t. m., ki ga je prinesel „Neues Wiener Tagblatt“, nameravane nemške nakane dosti razumljivo razodeva s

tem, da pravi: „minister Stremayr bo danes Črnovice zapustil in le dvorni svètnik Lehmayr bode ondi ostal pri svečanem dijaškem komersu zato, ker dijaki deželnemu glavarju Alesani-u zahtevanega poročstva, da ne bode nikakoršnih demonstracij, niso hoteli dati. Deželni glavar namreč je hotel pruski propagandi, ki se bode tu še bolj kot dozdej vdomačila, perute pristriči, al velikonemški orel ni tega dopustil.

V očigled te Pruske kuge mora poštenega Avstrijanca strah biti, če pomisli, kako silno se ona širi z brezverskim liberalizmom, ki se je leta 1868 zlegel, tudi v Avstriji.

Državniki Avstrijski morali bi vendar to videti, a tudi razumeti, kaj se skriva pod tem, da se tudi v nenemških deželah v javnem življenju, v šolah in v uradnih sili gospodstvo nemščine, s pretvezo, da se ž njo skrbi za omiko in izobraženje ljudstva, katero naj pri vsakoršnih slovesnostih še občuduje na Avstrijski zemlji mogočne Nemško-pruske zastave.

Minister Stremayr se je vstrašil Črnoviškega dijaškega komersa ter je pred njim zapustil Črnovice. Al kaj se mu primeri, ko medpotoma obiše v Levovu staroslavno poljsko vseučilišče in si dá predstaviti ondašnje profesorje? O tem ne govorimo, da minister nauka še vedel ni, da so v Levovu tudi šole z rusinskim jezikom; ko mu pa rektor predstavi dr. Buhla, ki nemško državno in pravno zgodovino razlaga z nemškim jezikom, in dr. Kobath, neki mameluk ministra Zemialkovskega, omeni, da se ta nauk vsled posebne deželne želje uči v nemškem jeziku, minister Stremayr poprime besedo, mnogo govori na slavo nemški vednosti in učenosti in radost svojo razodeva nad tem, da na Levovskem Poljskem vseučilišču se vsaj en predmet uči v nemškem jeziku; kaj tacega — pravi gospod minister — je še posebno zarad tega veselo slišati zato, da imajo dijaki tudi priliko, vaditi se nemškega jezika. — Brž pa, ko minister svoj govor konča, stopi vseučiliščni rektor dr. Czerkavski pred nj in mu odvrne tako-le: „Ekscelenca! Dovolite mi opomnjo, da po mojih mislih nalog vseučilišča nikakor ni ta, da bi se mladež jezikov učila, ampak da vseučilišča imajo vednosti gojiti in znanstva širiti.“ — Minister na to omolkne; izvedel je po takem še le tukaj, čemu so vseučilišča. — Ali si bode pač ta nauk zapomnil?

Tudi večina naših deželnih in okrajnih inspektorjev ljudskih šol še ni do spoznanja prišla, čemu so ljudske šole? kajti celó v takih šolah, v katerih je slovenski jezik materni jezik mladine, uboge otroke pred vsem vprezajo v nemško galejo, namesti da bi se v maternem slovenskem jeziku, kakor na Nemškem v nemškem, na Laškem v laškem, na Francoskem v francoskem itd. učili za življenje potrebnih vednosti! Tako se zanemarja v glavnih stvaréh nalog ljudskih šol, da se mladini vbija jezik v glavo, katerega se ne naučijo, ker se ga naučiti ne morejo.

Pa kaj se bomo čudili, če se na suhem lesu to godí, kar se godí na zelenem, kakor smo ravnokar slišali iz Levova!

Ozir po domovini.

Vrh Kríma.

(Dalje.)

Vodnik nam je rekel, da smo v poldrugi uri na vrhu, če dobro stopamo, pa menda le zato, da bi se nobeden ne skesal. — Pot iz Vrbljen na Krim pelje blizo vrha večidel po samem kamenju ter je prec pri prvih stopinjah tako strma, da bi se lahko v koleno

vgriznil. Oj, koliko trpi uboga živina, ki mora po taki poti drva iz hriba vlačiti!

Izprva nas je solnce dobro grelo, pozneje nam je pa drevje še precej sence delalo, tem bolj nas je pa grel strmi hrib sam. Blizo četrte ure hodá imeli smo na desno pod seboj Vrbljene, Brest, Matenje in razgled na Ljubljano; potem se pa pot zavije, da smo imeli znožje hriba na levi pod seboj. Mahamo jo naprej še dobre četrte ure, kar zaslišimo véliki Šent-peterski zvon iz Ljubljane; vsi malo postojimo, da se prepričamo, jeli se ne motimo, in res nismo se motili. Bilo nam je že dobro gorko, da je imel vsak las svojo kapljo. Udarimo jo naprej ter korakamo še pol ure vedno po tej strani hriba z razgledom na Ižansko in Ljubljansko močvirje, vrhunec Krima se nam pa še le noče prikazati. Kraj je vedno bolj samotni, drobnih ptičic pevcic ni ne videti ne slišati, le kaka šoga se še sèm ter tjà zadere. Stopamo više in više ter pridemo do precej velike in še dosti ravne senožeti na znožji enega, a ne najvišega vrhunca. Preko te senožeti jo krenemo na drugo stran hriba, in kmalu se nam pokaže Vrhnik in Vrhniška okolica, razkrije se nam cela stran proti Idriji in Polhovemu gradcu, zadej pa sivoglavi Triglav.

Al imamo še precej visoko kobacati, še nismo pri najvišem vrhuncu. Čem više smo, tem več je leševja; začnemo toraj lešnike trgati, ki so ostali drugimi. — Pot se še ene trikrat na desno in levo vkreber zavije, in zdaj pridemo iz goščave na trato — v znožje najvišega vrhunca. Tu se malo oddahnemo za strmo hojo (pota ni več), ki jo imamo po solncu še do golega, lepo s travo poraščenega vrha (le sèm ter tjà raste kaka leša ali trš). V ostrih ovinkih prehodimo v četrte ure ko streho strmo senožet, ki krije vrhunec. Ob četrte na dvanajst stojimo vrh Krima.

Veličastna tihota, sveti mir kraljuje tù gori; od nikodar ne čuješ nobenega glasa, ne slišiš nobenega klica ne ptičjega petja. Tù gori se ti razkriva rajski pogled na vse strani do krajnih vrhov in gorá Kranjske dežele; v čistem zraku kaže se ti Snežnik, Nanos, Triglav in družih gorenjskih snežnikov sive glavé, Kamniške planine, Štajarske zemlje mejne goré in celo Dolensko v podnožju ti je. Posebno lep pa je pogled, ako se obrneš na gornjo stran polukroga, — Vrhnik in njena okolica, Ljubljansko polje in bela Ljubljana ne vidi se od nikodar tako velika in lepa nego od tù; vidi se sv. Jošt, Kranj, in naprej na Gorenjsko, Kamnik in cela lepa Bistriška ravnina okoli Mengša, Doba in Brda. — Vse kraje navesti in popisati, ki se vidijo vrh Krima, napolnilo bi debelo knjigo. Pridi tù gori in ozri se sam po lepi naši domovini, pa vzemi dobro karto Kranjske dežele seboj in dober dalekogled. — Ob 12. uri kazal je gorkomér 21 stopinj gorkote po R. — nebo na najkrajnem oboku je postalo malo megleno in mrenasto in jel je jug pihati. — Krasnega razgleda očarani posedemo se po mehki travi ter poručamo, kar je kdo za želodec seboj prinesel, za žejo pa so nam bile vodnikove češplje kaj dobre. — Po kratkem počitku se spravimo zopet na noge, ter se zopet jamemo na vse strani, na vse kraje po deželi ozirati ter drug drugemu znane kraje kazati; kar prijadra lep metulj jadravec (Segelfalter) proti vrhu in vseh pozornost na-se obrne, — vlovimo ga in vzamemo seboj.

Zdajci pa je treba bilo misliti na vrnitev z višave v nižavo. Predno pa se spustimo po drugi poti vzdol, spomnimo se še s kipečim srcem tužnih naših bratov v Bosni in Ercegovini. (Kon. prih.)

Mnogovrstne novice.

* *Le en jezik po vsem svetu.* Švedski časniki si dajo veliko opraviti z iznajdbo nekega dr. Damm-a, ki je osnoval nekak vesoljni pisan jezik, s čigar pomočjo bi se narodi različne narodovnosti mogli med seboj umevati in dopisovati, če tudi bi vsak rabil svoj lastni jezik. Iznajdivec se pripravlja in upa, da bode s pomočjo švedskega kralja Oskarja in nekaterih učenih iz Stokholma in Gothemburga na svetlo dal nekatere spise ali poskuse svoje metode ter jih bode poslal na razstavo v Filadelfijo.

* *Na Ruskem* rogovilijo, kakor so „Novice“ že povedale, brezštevilna tajna društva, ki so v zvezi s strahovitimi internacionalci, kateri so leta 1871 Paris požigali. Te dni se je zanesljivo izvedelo, da jih Pruski minister Bismark z denarji podpira. Ali Prus misli na vojsko zoper Rusa?

* *Nova železnica na Štajarskem.* Železniška proga, po kateri se bode urno kedaj zamoglo drdrati iz Spodnjega Drauburga v Celje brez velikega ovinka nad Maribor, se bo skoro razmerila, ker se delo inženirjev hitremu koncu bliža. Po najnovjšem merenju bo železnica se potegnila iz Celja po lepi Savinski dolini čez Pako v Šoštanj in Velenje, kjer se bo ukrenila v dol Mislinje pri Št. Ilu ter mimo Slovensgradca peljala v Spodnji Drauburg. Ljudje se veselijo urnega delovanja inženirjev, mislé, da se železnica ne bo samo merila, ampak tudi naredila. Tega se je tem bolj nadjati, ker je država kupila rude na kopanje svinca in cinka.

* *Koliko so v Parizu lansko leto pojedli in popili,* kaže letnik, ki ga Pariško županstvo vsako leto na svetlo daje. Število prebivalcev v Parizu znaša 1 milijon in 851.000, ki so snedli 300.084 volov, 1 milijon in 649.101 koštrunov, 230.671 prešičev, 46 milijonov funtov rib, 36 milijonov funtov divjašchine, 40 milijonov funtov surovega masla (putra) in 129 milijonov ostrig, — popili so pa čez 3 milijone hektolitrov vina, 10.000 hektolitrov jabelčnega in hruševega vina, 90.000 hektolitrov žganja in likerov. (1 hektoliter je 100 litrov, 1 liter pa blizo $\frac{5}{7}$ bokala.)

* *Pete trojčke* je porodila neka žena na Českem v mestu Plzen-u. Žena je stara 23, mož pa 26 let. Otrok imata sedaj 12 dečkov in 1 deklico vse čvrste in zdrave; 2 dečka sta umrla.

* *Petero telet* je storila krava nekemu kmetu v Hohenmautu, ki jo je ob svojem času za 150 gld. kupil. Vsi pa so bili mrtvi; prvi je vagal 16, drugi 17, tretji 18, četrti 19, peti pa 20 funtov, vsi skupaj 90 funtov. Porod je bil za 6 tednov prezgodaj; kravo so zaklali.

Zabavno berilo.

Iz sodnijskega življenja.

Po spominu skušenega starega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

IV.

Policijski komisar.

(Dalje.)

„Ej vraga,“ pravi potem iskaje po žepih, „ne ene žveplenke. Pa saj vi niste brez njih, gospod profesor,“ se obrne proti meni, besedo „profesor“ posebno povdarjaje.

Jaz brž uganem, kaj namerava, iščem tudi po žepih, slednjič pa rečem:

čebelami tacih panjev združujem, kateri že sprašene matice imajo, in ravno to mi je zopet že prav velikokrat na hvalo hodilo, posebno poprejšnja leta, dokler sem čebelam še prosto rojiti pustil.

Kako pa to naredim? — Zopet prav lahko, in sicer tako-le:

Jaz dobim, ako čebelam prostovoljno rojiti pustim, na priliko, o kresu majhnega tretjiča, matica se mu srečno oplemeni, pa je tako reven, da ga ni vredno kam daleč v ajdovo pašo pošiljati, ker že naprej vem, da mi skoraj ne more toliko nanositi, da bi se mi vozina in drugi stroški splačali. Malo poprej, kakor čebele v ajdo pošljem, pa dobim še enega drujca, pa tudi tega mi ne kaže v ajdo pošiljati, ker zopet naprej vem, da mi bo pri plemenjenji brž ko ne matico zgubil, ko bo med celo trumo čebel prišel. Kaj mi je toraj storiti? Drujčeve čebele, katere še neobhojeno matico imajo, dam tretjiču, kateri že sprašeno matico ima, in tako iz dveh slabih rojev, katera mi nobenega dobička ne obetata, enega samega močnega naredim, da se mi vsaj splača, ga potem v ajdo pošiljati. Naredim pa tako le:

Nastavim v prazen dzierzoniziran panj kacih 6 praznih satov, in v te satove spodim drujčeve čebele, panj pa postavim potem v kako zidanico ali hram, kjer je hladno in temno, in ga ondi celo noč pustim. Drujec ima, kakor je znano, večidel več matic, pa navadno že prvo noč vse pomori, zunaj ene, katero si hoče ohraniti. Drugi dan zjutraj prinesem panj iz hrama, ga odkrijem in mu še tisto matico vzamem, katero si je ohranil, ali če jih še več dobim, vse, tako da zdaj celó nobene matice več nima. Potem ga pa zopet zaprem, in ga še za malo časa v hram postayim, tako, da se popolnoma zavé, da je brez matice. Čez dobro uro panj zopet iz hrama prinesem, in ga odprem. Če so čebele še mirne in tihe, mi to kaže, da morajo še eno matico imeti; zato moram še to poiskati in jo jim vzeti; če so pa vse nepokojne in nekak mil glas od sebe dajejo, je to gotovo znamenje, da matice več nimajo, in da že tudi dobro vedó, da je nimajo. Zdaj so čebele popolnoma krotke, in nič družega nimam več opraviti, kakor da tretjiču, katerega hočem poboljšati, zadnjo končnico odprem, potem pa začnem iz panja, kateremu sem matico pobral, sat za satom s čebelami vred vzdigovati, in v tretjiča pokladati; pa ne v zarezice, ampak na dno panjů po dolgem, tako, da satove le na stranice tretjiča malo naslanjam, da se mi ne zvrnejo. Čebele kmalu iz satov izlezejo in se mirno in brez klanja s čebelami tretjiča združijo; na zadnje prazne satove zopet iz tretjiča poberem.

(Dal. prih.)

Ozir po domovini.

Vrh Kríma.

(Konec.)

Globoko pod vrhom Kríma na jugo-izhodni strani je vas Gorenji Ig, ki ima 16 hiš. Tù doli se spustimo, ter moramo prav hitro stopati, ker polagoma hoditi skoro ni mogoče po tako hudem bregu; še 5 minut nismo potrebovali od vrha po planini do goščave, kjer se začne zopet jako kamenita pot, ki pelje večidel pod drevjem, nekaj časa prav močno navzdol, da je bilo treba hudo nazaj držati se, da nas ni lastna teža podrla ali v hud dir posilila. Po tej poti vozijo ali vlačijo gorenji Izanci z vrhkrímske planine mrvo domú, in sicer le s prednim koncem vozá, v katerega močne kóšate veje ali cele vrhe dreves vtaknejo in prevežejo, na nje mrve naložé in dobro povežejo, da se jim med potjo ne razvalí in ne raztrese. — Skor celo uro smo že od

vrha hodili; strma kamenita pot nas je že precej zgrela in užejala, ko pridemo do gozdne poti, ki pelje proti Rakitni in naprej proti Cerknici. Tù nam reče vodnik, da pridemo kmalu na gorenji Ig, kjer si bomo žejo pogasili. — Urno stopamo naprej in zdajci pridemo iz gozda na gornjo-iške travnike in polje in preko njih k prvi hiši, k „Maški“ ali „Maškovcu“, po zunanjem sodé precej dobri kmečki hiši; ali kaj to nam mar, če imajo le kaj kislega mleka, vse drugo naj bo kakor je. Lepe višnjeve češplje okoli hiše so nam prvo hladilo; pa tudi želja po kislem mleku se nam spolni, mati nam ga prinesó 2 latvici; Marijana, brhko in ko srna bistrooko kmečko dekle pa še dve vun na vrt; — vležemo se v prijetno senco na tla okolo skled ter ročno zajemamo okusno mleko, kakor smo prej urno hodili ne brigaje se zato, da bi češplje s kislim mlekom se utegnile v nas skregati. — Še en malo na travi poležemo, potem pa se poslovimo od naših gostiteljic in od našega vodnika Mikša, ki jo mahne po bližnjici nazaj v Vrbljene, mi pa naprej po poti navzdol v Iško vas. V četrť ure pridemo po gornje-iških vrtilih in polji na rob nad globoko, strmo in ozko Iško dolino, po kateri šumi Iški potok, ki priteče blizo notranjske strani blizo Ravnika ter teče skozi Iško pod Krimom naprej mimo Iške vasi, Vrbljen, Tomišlja in Bresta, ter se izteka na Ljubljanskem močvirju pol ure od Ižice v Ljubljanico. Na tem robu nekoliko postojimo ter zremo globoko doli v Iško dolino in na velike strme pečine, ki na drugi strani to dolino oklepajo, katere se enako skalnati steni prav dobro iz Ljubljanskega Rožnika in tudi iz Latermanovega drevoreda pri Tivoli na levi strani Kríma vidijo.

Ali še smo bili skor tako visoko nad ravnino, kakor je Šmarna gora, le da pot tukaj ni več tako strma, in na tem robu ni bilo prijetno dolgo stati, ker je preveč solnce pripekalo. Urno jo toraj naprej mahamo, vedno kraj hriba po jako robati poti, šolsko mladež iz gornjega Iga milovaje, ki mora po tako robati in samotni poti pol drugo uro daleč v šolo na Ig hoditi. — Malo pred Iško vasjo pridemo do ravnega, gremo čez vodo Iško in skoz Iško vas naprej mimo vasi Kot nad Iški grad, o čegar krasni legi Valvasor v II. knjigi na 539. strani sledeče piše: „Schloß und Herrschaft Sonegh ist von der Stadt Laybach zu Wasser zwey Meilen, zu Land aber drey Meilwegß entlegen. Den Namen hat es von der Sonnen entliehen: denn wenn dieselbe hier aufgehet, so beglänzt sie gleichsam dieses Thal des hohen Gebirgs, das auf der Seiten stehet. Seine Städte ist eine lustige Anhöhe. Oben hat es eine schöne Ebene, von dem Schlosse hinunter aber geht es Thal ab; allwo ein schön langes, breites und darbey auch flaches Feld, so äusserst fruchtbar ist. — Auf dem Schloß hat man einen überaus schönen Prospekt gegen Laybach, Ober-Laybach, Khaltenberg, auf das Schnee-Gebirge und überall herum, sogar auch nach dem Wasserstrom Laybach: also daß wenig Schlöffer diesem wegen des schönen Aussehens vergleichlich.“

Naj tù tudi navedem, kar piše Valvasor o Krímu v I. knjigi na strani 221. namreč: „Vom Rhorim, der zwischen Auersperg und Freyenthal ligt, hat eine ansehnliche Höhe und Größe; aber wenig Leutseligkeit, sondern greuliche Wildnissen.“ — Na strani 224. iste knjige pa piše Valvasor o Krímu sledeče: „Rhorim, ist ein weit-aussehender Wald auf hohem Gebirge zwischen Auersperg und Soneg. In demselben trifft man auch grosse Wildnissen an. Er prangt gleich den meisten andern Wäldern mit Buchen, Fichten und Tannen als den grünen Federbuschen, so ihm die Natur hat aufgesteckt. Dasselbst gehen Hirsche, wilde Schweine und viel Bären.“*)

*) O Igu in Iški okolici in o vodi Ižici, ki izvira pod Iškim gradom iz skale, piše Valvasor obširneje v I. knjigi na strani 218., 235., 608. in 609.

Iz gradú idemo po bližnji gozdni stezi na Ig (Studenec) ter ob pol peti uri dospemo v Merčnikovo gostilnico, kjer smo si odpočili ter se z jedjo in pijačo okrepčali, potem ko smo v enem dnevu tri občine prehodili, namreč Ig (Studenec), Vrbljene in Iško vas in razun tega tudi vrh Krima bili.

Izlet na Krim je za en dan ravno dosti hodá.

Ta izlet mi ostane vedno v najprijetnejšem spominu. — Da ste mi zdravi, dragi gospodje družbe izleta na Krim!
M. Kreč.

Ozir po svetu.

Kaj in kako Kitajci (Kinezi) jedó in pijó.

Med tem, kaj in kako Kitajci jedó in pijó, in pa med jedili in gostijami Evropejcev je tako velik razloček, da utegne čitatelje naše mikati, kaj več zvedeti o Kitajskih navadah. Da je Kitajska gostija Evropejskemu želodcu prava muka, temu bode gotovo vsak pritrdil, ki bo bral, kar mu tukaj po nekem „Vaterl.“ spisu povemo, ki je resničen skozi in skozi.

Živež Kitajcev je navadno prav priprost; večidel živijo od rib, zelenjadi in sočivja, najraje jedó rajž, ki si ga po svojem okusu pikantnega delajo s čebulo in česnjem, s starim žoltovim oljem ali drugo enako mastjo, ki je priljubljena jed gospódi pa tudi priprostemu ljudstvu. Mesene jedi pridejo bolj redkokrat na mizo, na mizo manj premožnega ljudstva pa skoro nikoli. Če pa Kitajec meso jé, mu je vse eno, kakoršne koli živali da je; zato tudi vidiš v mesnicah mnogovrstne živali na prodaj. Pogled take mesnice je Evropejskemu želodcu prava gnjusoba, kajti tù vidiš poleg lepo zaklanih goved debela teleta, dobro pitane prešiče in koštrune, mlade pse, opice, kače in mačke, pa tudi frišne in posušene podgane in miši. Tudi v hišah posamesnih gospodarjev se pogostoma vidijo poleti na vratih in oknih cele kope na niti privezanih podgan, katere za zimsko jed sušijo.

Miza je pri Kitajcih, če nimajo nobenega gosta, jako priprosto pogrnjena; oče jé s sinovi posebej, mati pa s hčeramí tudi posebej; vsi prav zmerno jedó. Velika potrata pa kraljuje v praznikih in pri slovesnih pojedinah, vzlásti pa takrat, če ima Kitajec kakega imenitnega Evropejca pri kosilu. Pri tacih prilikah se hoče Kitajec vpričo svojega gosta kot veljaka skazati, in vsa drugačna je pojedina takrat memo družih dni. Takrat celó gospé, ki po Kitajskem običaji nikoli ne smejo tujca sprejeti, smejo iz svojih samotnih sob priti v družino in se vdeležiti gostije v nališpani dvorani, kjer pa gosti ne sedijo pri eni veliki mizi, ampak pri več manjših mizicah; gospodarica si pri taki pojedini šteje v posebno veliko čast, če jej tujec največe in najbolje grižljeje vtakne v usta, ki so sicer sama po sebi lepa, a zarad črno-lakiranih zob neprijetna. Kitajci imajo namreč navado, kedar se oženijo, da svojim soprugam z lepimi ustmi in belimi zobmi iz ljubosumnosti z nekim posebnim črnim lakom bele zobé počrniijo, kar ženskam po tem veliko njihove lepote vzame.

Kakor pa gost gospodarici maší velike in najlepše kose v usta, tako se godí tudi njemu od hišnega gospodarja in njegove rodovine; nehoté mora revež požirati take kosove, da ga je strah, da ne bi se zadavil. Čem večí je kos, ki mu ga domači v usta bašejo, tem večá je čast za gosta in gospodarja. Veliki kosovi jedi in veliki porcijoni bili so že v starodavnih časih častno in odlikovalno gostovanje. Ko je Jožef s svojimi brati v Faraonovi hiši jedel, so jim z njegove mize nosili jedi, Benjamin pa je 5krat več dobil kakor njegovi bratje. (1. Mozes. Pogl. 44. V. 34.)

Marsikak, če tudi zeló ljubosumen gospodar skaže svojemu gostu celó to čast, da h koncu gostije hišnim gospém ukaže, v naročje vsesti se gostom. Če je Kitajka prav debela, je ta seja precejšnja nadloga za gosta, ker se mu na nogah njegovih sém ter tje guglje.

V obče pa so Kitajski obedi grozno dolgočasni; o veselosti, ki je navadna pri naših pojedinah, ni pri Kitajskih ne duha, ne sluha. Kitajska kita se pri tej priliki sijajno razodeva.

Kitajska gostija je po vsem tem veliko trpinčenje tujega gosta, če vrh tega še pomislimo, kaj vse na mizo pride v 36 do 40 velikih skledah, v katerih se vidijo Kitajcem najbolj priljubljene jedi, kakor pečene podgane, opice in mačke, z razrezanimi gosenicami, miši in glistami, pečeni in roštani polži in kače, trdo kuhana in smrdljiva jajca, ki so, da Kitajcem prav dobro diše, 2 ali 3 leta v vlažni zemlji zakopana gnjila, kajti jajca in iz jajc narejena jedila so Kitajcem poseben oblizek, in vzlásti taka jajca radi jedó, iz katerih se imajo piščančki kmalu izvaliti. Vsa jedila pa so zabeljena s žoltovim maslom ali oljem in pa so pikantno narejena z čebulo in česnom.

Za pomizek (desert) pa pridejo na mizo Kitajcev mastne pogače, težke pekarije in prav fine sladkarije, v katerih so Kitajci izvrstni mojstri, in pa sadje. Ker Kitajci nimajo ne nožev ne vilic, zato pridejo jedi v majhnih koščkih na mizo, katere prijemljejo z dvema 9 palcev dolgima količkama, ki sta iz črnega lesa (Ebenholz) narejena.

Kitajec pije malo; navadna njegova pijača mu je čaj, žganje in pa deželsko vino. Bogatini pa poznajo tudi Evropejska in Afrikanška žlahna vina.

Navadno Kitajci jedó le dvakrat na dan, namreč ob 10. uri dopoldne in ob 5. popoldne. Kedar pa je velika gostija, se obed začne ob dveh.

Bralci! kaj ne, da boste gledé na to, kar ste zdaj slišali, enoglasno z nami rekli: „dober tek!“ — mi pa ostanemo pri svojih jedilih.

Slovansko časništvo.

* СРБАДИЈА — kakor naši čitatelji že vedó — na Dunaji izhajoči ilustrovani in v cirilici tiskani tednik, je v 10. svojem listu poln času primernih slik iz bojišča v Hercegovini, namreč: obraz mladega junaka Ljubibratića in starikastega Zimonića, sliko mesta Herceg Novi v Dalmaciji, sliko monastira Duži v Hercegovini, Hercegovcev v zasédi, Turškega zuluma v Hercegovini 19. julija 1875, in obraz Bogdana Boškovića. Tudi te slike odlikujejo se, kakor večidel vse, ki jih je dosihmal prinesla „Srbadija“, z lepoto, po kateri se meriti more z vsacimi družimi ilustrovanimi časniki. Pa tudi družega zanimivega gradiva je čitatelju prinesel ta list, na priliko, Puškinovo novelo „Pique Dame“, „književne pripovedke“, nabral Vuk Vrčević, „o postanku čovječanskega roda“ itd. — in vse to za 50 soldov, ker „Srbadija“ za četrto leta ne stane več nego 1 gold. 50 kr.

* Anton Janežičev: „Slovenisches Sprach- und Uebungsbuch für Anfänger zum Schul- und Privatunterricht“, potrjen od ministerstva za učno knjigo, je po naznanilu „Besed.“ ravnokar v 9. natisu na svitlo prišel. 18 pól debela knjiga v veliki osmerki se dobiva pri vseh slovenskih knjigarjih za 1 gld. 30 kr. — Kdor se hoče s pomočjo nemškega jezika slovenski jezik učiti, ni mu treba boljšega učitelja iskati kakor je Janežičev „Sprach- und Uebungsbuch“.